

El fals cas de l'upir de Borox i el seu origen literari

Jordi Ardanuy

Recentment s'ha publicat a les pàgines de la Societat Espanyola d'estudis sobre vampirs un article en espanyol signat per nosaltres mateixos [Ardanuy, Flò, Ferran 2006] que explica la gènesi de l'anomenat igualment cas del «Taüt maleït» o d'«el vampir de Borox» així com la seva explicació definitiva. Ens vam veure obligats a concloure la recerca i aclarir-ne l'origen ja que les especulacions sobre l'existència d'un cas real de vampirisme durant el segle XX a Espanya, s'estava estenent de manera significativa.

Ara s'ha considerat escaient oferir-ne una versió en la llengua d'Ausiàs March. Encara que el paral·lelisme entre ambdós escrits és molt alt, aquest text no és estrictament una traducció, car incorpora alguns detalls inexistents a la versió espanyola.

Primer contacte amb la història

Durant el primer semestre de l'any 1993, estàvem contemplant la possibilitat de convertir en una monografia algunes idees que teníem sobre les creences en vampirs, cosa que ens resultava especialment atractiva.

Com que per exigències de mercat desgraciadament ens era impossible somniar amb un llibre en català, semblava lògic, a més de compilar material ja existent, fer una aportació de casuística en l'àmbit espanyol. Per a això escrutàrem la minvada bibliografia hispana, no gaire pitjor assortida llavors que ara, així com aquella internacional a la qual vàrem poder accedir en el termini de temps que més o menys ens marcàrem per a no prolongar el nostre estudi indefinidament.

Una altra línia de treball va ser intentar entrar en contacte amb autors o investigadors del tema dels vampirs, independentment de quin fos el seu

criteri intel·lectual sobre la qüestió. Això ens portà a descobrir que diversos noms d'autors sobre aquesta matèria eren en realitat pseudònims, molts dels quals hem identificat amb el temps.

Aquestes perquisicions ens conduïren a tractar amb n'Àngel Gordon al juliol d'aquell any, persona vinculada a les anomenades paraciències, qui havia publicat *El Gran llibre dels vampirs. Tractat d'upirologia* [Gordon 1986]¹, reeditat l'any passat [Gordon 2005]. En el nostre primer contacte, n'Àngel Gordon, ens explicà una història meravellosa que suposadament ell havia investigat, encara que després resultà no ser pas així.

Segons el relat d'en Gordon, la història se situava l'any 1976 i el protagonista era un taüt que havia arribat per mar a Cartagena des de l'ara desapareguda Iugoslàvia. El càrrec s'havia transferit posteriorment a un camió amb destinació Santillana del Mar, Cantàbria, al nord del Reialme d'Espanya. Als llocs on es detenia el camioner a pernoctar moria indefectiblement alguna persona, atacada presumptament per un vampir. El conductor del que titulàrem llavors de manera provisional «el viatge maleït» s'havia tornat boig i es trobava ingressat en un sanatori proper a Madrid. En Gordon afegiria que disposava d'una còpia d'una acta notarial sobre els successos. Aquesta fou la seva perdició.

Amb la història anotada ens prenguérem unes cerveses, mentre evocàvem la narració tan apetitosament literària. Teníem l'esperança que, quan en Gordon ens subministrés l'escrit que ens havia promès, tinguéssim alguna interessant pista a seguir, encara que la nostra dilatada experiència anterior seguint llegendes, rondalles i la màgica ens havia acostumat que arribat un cert moment tota esperança de realitat es volatilitzés.

Per començar, haguérem d'insistir notablement a en Gordon per tal que cedís lliurar-nos la documentació que deia posseir. Va ser sobretot per la nostra insistència que, finalment, a finals d'octubre accedí a donar-nos una fotocòpia del que era una mera nota mecanografiada d'en Miguel Aracil que portava data del 7 d'octubre de 1983. I encara que el contingut ens resultà summament estimulant, distava força del que el Gordon ens havia narrat.

D'entrada, res de res d'una acta notarial. L'únic document del qual disposava en Gordon era aquell que al seu dia li havia facilitat n'Aracil. Per descomptat, allí no es deia res que el conductor hagués estat internat, afegiment molt habitual en aquestes històries de por sobrenatural. I la data, l'única referència temporal que apareixia en el text d'Aracil era 1915, tampoc 1976. Però el Gordon es va entaforar al·legant un error de la memòria.

Rellegíem una vegada i una altra la nota que teníem entre mans i que portava per títol «Resum de la investigació remesa per l'advocat García² a en Miguel Aracil, entre les dates 1 de setembre i 6 d'octubre». El nom de l'advocat estava suprimit. No feia falta ser molt intel·ligent per adonar-se que el primer

pas era parlar amb en Miguel Aracil. Cosa que férem en aquella època en dues ocasions. Però la veritat és que no vam avançar gaire. N'Aracil no estava gens satisfet que ens haguéssim fet amb una còpia d'un document seu sense que ell ho sabés i encara que això no era culpa nostra, no facilitava la seva millor predisposició envers la col·laboració amb nosaltres. Malgrat això, ens explicà que no sabia més del que contenia l' informe i ens facilità el nom de l'advocat, però no l'adreça. I això comportà enormes conseqüències.

El contingut de la nota i algunes idees equivocades

La nota d'arxiu d'en Aracil començava indicant l'arribada d'un «taüt clàssic» al port civil de Cartagena on estigué dipositat durant cert temps, fins que va ser reclamat per un particular de La Corunya. Després de les diligències habituals va ser enviat a la localitat gallega per carretera, fent escala en diferents localitats. Al cap de pocs dies es produeixen «casos d'atac "vampíric" a Alhama del Segura, Almeria, Toledo, Santillana del Mar, Comillas i La Corunya. A Borox, poblet de la província, es parla del Vampir de Borox» [Aracil 1983b].

Ruta del taüt per Espanya

El text continuava explicant que la caixa va ser retornada al cap de poc temps a Cartagena, on s'havia fet càrrec d'ella un noble servi amb escassos recursos econòmics, car s'allotjava en una posada del carrer Major d'Alhama de Múrcia, però només se'l veia de nit. D'altra banda, una persona d'edat avançada del poble deia haver conegut un aristòcrata polonès de gran semblant amb el balcànic. L'aristòcrata desaparegué aviat, amb la qual cosa el taüt va ser inhumat al cementiri de Cartagena. La fossa porta una inscripció amb el seu nom i detalls sobre la vida del mort.

Fins aquí la informació que posseïem i, ja que n'Aracil no estava massa disposat a ajudar-nos, de manera fins a cert punt comprensible, havíem de basar-nos en les nostres pròpies inferències fins que localizéssim a l'advocat informant. I algunes d'elles van ser totalment errònies...

En primer lloc, la notícia d'en Aracil [1983b] Deia textualment «A Borox, poblet de la província, es parla del Vampir de Borox». Ja que l'escrit no feia esment a cap província, i sabedors que la població pertanyia a la demarcació de Toledo, semblava inferir-se que l'advocat era toledà i que n'Aracil reproduïa el que el lletrat li havia comunicat. Però no era així. Es tractava simplement d'una omisió. L'advocat realment era de Madrid.

Una cosa que ens cridà l'atenció va ser que n'Àngel Gordon no hagués usat la història en el seu tractat [Gordon 1986]. N'Aracil en feia un esment de passada al cas en la seva xicoteta monografia *Vampirisme, màgia pòstuma dels no-morts* [Aracil 1986]. S'hi pot llegir que «deixant Catalunya, podem parlar d'alguns casos de vampirisme aïllats a les Muntanyes de Toledo, en ple Barroc, i en el segle passat, d'un cas ocorregut prop de Cartagena, originat per un noble servi, que turmentà i esglaià alguns llogarets propers a l'important port murcià» [Aracil 1986: 30]. Més endavant aquest mateix autor [Aracil 1986: 48] reproduïx la silueta de la Península Ibèrica, assenyalant-ne amb creus i números autògrafs els diversos casos de vampirisme a Espanya ja citats, però afegint altres dues creus per a Calasparra i Santander no comentades en el text i que ens portaren a interrogar-nos en aquell moment, però sense més fonament si estaven relacionades amb l'assumpte³.

De manera independent, havia aparegut en 1992 un article d'en Miguel Montero d'Espinosa dedicat al perill del vampirisme en la revista *Ritos*, dirigida per en Miguel Aracil, on s'esmentava que un cadàver balcànic aparegué durant cert temps a Cantàbria en temps de la Primera Guerra Mundial fins que un grup d'ocultistes decidí reunir-se per a combatre'l. Un testimoni d'aquella sessió referí, segons en Montero d'Espinosa, que «tota l'estança s'omplí d'una olor a putrefacte que gaire bé no podia aguantar-se, quelcom semblant a "carn podrida". La temperatura disminuï de manera alarmant. Se suposa que uns quinze graus (la sessió es va fer en plena canícula) i una de les persones assistents, el nom de la qual era Luisa, coneguda mèdium d'edat

avançada, estigué a punt de desmaiar-se, perquè segons ella, notà com tot el cos semblava ser absorbit, i les seves forces desapareixien per diversos punts del seu cos, concretament les seves axil·les i el seu plexe solar». [Montero d'Espinosa 1992: 10]. La veritat és que les històries semblaven d'alguna manera encaixar.

D'altra banda, un membre de l'associació ACEF (Associació catalana d'estudis forteans⁴) organització que presidia en Miguel Aracil, havia contestat amb anterioritat algunes preguntes formulades per escrit per un de nosaltres indicant que «sobre l'estrany cas del vampir o suposat vampir que acabà amb diverses morts en diferents llocs d'Espanya en el primer terç d'aquest segle, tenim coneixements que la documentació està a l'arxiu de Santillana de Mar (Cantàbria)».

Ja que no trobàvem el nostre advocat a través de la guia telefònica, ni dels nostres contactes habituals, estava clar que havíem de preparar les maletes i recórrer Espanya.

Viatge a Borox

Diversos han estat els viatges, visites i consultes que hem realitzat a través de la geografia hispana per intentar aclarir l'assumpte, tant en grup com de forma individual. Els resultats més significatius d'aquests procés ja els vam consignar en una monografia, certament acrítica en alguns aspectes, *Vampirs: màgia pòstuma dins i fora d'Espanya* [Flò, Ferran, Ardanuy 1994].

Com sigui que el relat s'iniciava a Cartagena, semblava lògic començar per aquesta població la ressenya d'allò que fos narrable. Existeixen a la ciutat portuària, dos cementiris per a ús civil, sent el més antic el de La Mare de Déu dels Remeis, en un extrem del barri de Santa Llúcia. L'altre es coneix com a Sant Anton, agafant el seu nom tot l'entorn. En els registres dels esmentats cementiris, com és costum, es fa constar data i hora de recepció dels difunts, números d'ordre, dades personals del mort, tipus d'enterrament amb anotació cronològica, taxes pagades, així com observacions.

Després de les comprovacions oportunes, afirmàrem ja al seu dia que no existia cap entrada que es correspongués amb el cas que indagàvem [Flò, Ferran, Ardanuy 1994: 121]. Assenyalar que sí que apareixien en els arxius algunes referències a individus desconeguts que havien estat trobats morts, com és el cas d'un home d'uns 60 anys enterrat el 20 de gener de 1915 a les tretze hores en classe general, per ordre judicial.

Però com ocorregué en aquest cas, la major part acaben identificant-se sense grans dificultats. A més, cal considerar que en el cas que ens ocupa no es tractava d'un cadàver no identificat, car havia estat reclamat des de La Corunya, posteriorment se n'havia fet càrrec un Servi, i finalment havia estat

inhumat amb una inscripció amb nom i altres dades sobre el difunt.

De responsabilitzar-se les autoritats del seu enterrament, tal com s'infereix de l'informe, correspondria a la tarifa general, amb una tomba al sòl amb vigència improrrogable de sis anys, després dels quals les restes passen a l'ossari comú. Per a evitar-ho s'hauria d'haver costejat un nou enterrament, cosa inversemblant, per la qual cosa no és possible que avui romangués la fossa del suposat vampir.

Van ser consultats diversos historiadors locals a la recerca d'alguna dada que pogués corroborar alguna part de la història. Però tot fou inútil. Els arxius de la Marina de Cartagena no aporten cap informació. El cap administrador de la Duana Marítima de Cartagena informà que no es guardaven documents tan antics, ja que són destruïts cada cert temps. Experts i administradors coincidiren que el taüt a la seva arribada hauria passat per la duana (procedia de l'estranger), i haurien d'haver presentats certificats sanitaris. Al tornar de La Corunya, i després de la desaparició del servi, el governador hauria publicat un avís en el Diari Oficial de la província perquè es fessin càrrec del seu enterrament.

De tot això no hi havia cap rastre. Tampoc la Cambra oficial de comerç de Múrcia tenia informació, encara que aquesta consulta va ser realitzada posteriorment. Les gestions a Santillana del Mar i a Comillas van ser inútils. No existia cap document en aquestes poblacions càntabres que pogués aportar prova alguna, ni mai ningú no havia sentit a parlar-ne. La sessió narrada per Miguel Montero d'Espinosa, de ser certa, quedà circumscrita als ambients espiritistes i potser estigué recollida en alguna publicació de l'època que no hem estat capaços de trobar.

A La Corunya no es conserva cap rastre del pas del sinistre taüt per les seves terres i les gestions posteriors davant de la Cambra de comerç van ser del tot estèrils. Nogensmenys, la nostra sort canvià a Borox, Toledo, a una cinquantena de quilòmetres al sud del Madrid, una població que escassament superava, en 1994, els mil habitants.

Els seus veïns es mostraven entusiasmats amb les glòries de les curses de braus. Fou precisament en un agradable establiment anomenat Los Toriles, on coneguérem el secretari de l'Ajuntament, qui després d'invitar-nos cordialment a paladejar algun beuratge amb què assadollar la nostra eterna set, s'oferí a donar-nos tota la col·laboració possible.

Els resultats no van ser gaire engrescadors al principi, ja que resultava totalment desconegut

un personatge anomenat El Vampir de Borox. Plens de narracions sobre el món dels bous, els parroquians es decebien per la nostra obsessió en tan desgavellada temàtica. Però finalment l'amable secretari topà amb una senyora, sexagenària, que recordava haver sentit parlar del personatge, però

sense altres que la suposició que es tractava d'un «home que xuclava la sang» als altres.

Després d'un èxit tan xicotet, ens traslladàrem al club social per a jubilats i vell, on amb gran amabilitat vam ser complimentats amb atencions, i de nou ricament informats sobre anècdotes i històries del poble i de la comarca de la Baixa Sagra; però ningú no coneixia la mòrbida història del vampir.

La major part negaren intensament la possibilitat que existís el «vampir de Borox» perquè mai no havien sentit esmentar el cas, encara que s'havien criat propers al nostre informador del qual havíem revelat lliurament la identitat, cosa que no podem fer aquí.

Marxàvem ja de Borox, quan el secretari ens comunicà que una altra font independent confirmava que havia sentit esmentar al «vampir de Borox», però sense que fora possible ampliar-nos els detalls.

Semblava, doncs, que la llegenda del vampir, fonamentada o no, havia existit. I així ho desenvolupàrem per escrit, i l'àmplia, però imperfecta, edició del nostre llibre propicià que tant a Espanya com a Hispanoamèrica molts curiosos i interessats passessin a conèixer la història del «Viatge del Taüt Maleït».

Un llarg silenci

Després de la publicació del llibre, en una edició que no va ser del nostre gust, i després de tancar algunes recerques en curs que res tenien a veure amb els vampirs, dissolguérem el nostre grup de treball, ja que altres compromisos familiars, professionals i d'índole diversa ens esperaven.

No obstant això, mantinguérem l'esperança de continuar conjuntament amb la investigació del succés, per la qual cosa no emprenguérem de manera separada una recerca sistemàtica de noves dades, encara que ocasionalment realitzàrem indagacions individuals que, generalment, donaren resultats negatius.

Al gener de 1998 aparegué en la desapareguda revista d'ocultisme i paraciències *Karma 7*, editada a Barcelona, però escrita en espanyol, un article que firmava el seu director en Sebastià Arbónés, més conegut pel seu nom artístic d'en D'Arbó [Arbónés 1998].

L'escrit semblava aportar a primera vista informació addicional, però un estudi detallat posava en evidència invents, per no anomenar-los falsedats, als quals ens té acostumat el periodista català.

La seva primera «aportació» era que el noble servi tenia un primer nom, Ugarés, quan en realitat aquest apel·latiu correspon al d'un altre personatge sense relació alguna amb els vampirs, i que ja exposàrem al seu dia [Flò, Ferran, Ardanuy 1994: 117-118].

En D'Arbó diu textualment que el taüt transportava el «cadàver embalsamat

d'un servi anomenat l'Ugarés, el qual en vida havia turmentat i esglaiat ciutadans en diverses aldees d'aquest país centreeuropeu» [Arbónés 1998: 50]. En D'Arbó no només li posa nom al difunt, sinó que fa aparèixer explícitament un mort embalsamat i li atribueix unes quantes gestes a l'estil de Dràcula pel Continent.

Continua en D'Arbó dient que «per evitar que la seva presència es manifestés després de mort, el seu cadàver va ser enviat a Espanya, a un lloc de Galícia on residia una persona emparentada amb l'Ugarés». Una mica més endavant afegeix que el taüt «no desprenia cap olor fètida». [Arbónés 1998: 50].

Prosseguim amb la creativitat d'en D'Arbó. Al pas del taüt seguint la seva singladura terrestre, «els veïns parlaven d'un estrany licàntrop, que ocasionava mort d'inanició sanguínia. Les víctimes perdien, sobtadament, gran quantitat de sang en els seus cossos i acabaren sent víctimes de l'anèmia, morint després de molt poc de temps» [Arbónés 1998: 51]. Quan el taüt arribà a La Corunya en D'Arbó ens recrea l'escena afegint que «romangué guardat a l'oficina consignatària de paquets a l'espera que algú el reclamés. Els empleats del lloc sabien que el taüt estava carregat encara que, estranyament, no deixava anar cap pudor, només s'intuïa una olor de terra humida». I després de la seva devolució a Cartagena, «no disposaven de la direcció del remitent, així que el guardaren com un paquet més. Cada dia que passava el taüt desprenia una olor més forta a humitat. Què hi havia realment al seu interior? Portava terra humida o bé tenia un cadàver embalsamat?».

Segueix en D'Arbó amb el seu particular guió sobre la història. «Uns dies després, quan ja els responsables del magatzem de paquets estaven pensant com desfer-se del taüt, aparegué un misteriós personatge que resultà ser un noble d'origen servi. Aquest home desconegut es presentà al lloc, donà les dades del consignatari i manifestà el seu desig de fer-se càrrec del cadàver. Tanmateix, manifestà no posseir els suficients mitjans econòmics per poder embarcar-lo de nou, per la qual cosa manifestà el seu desig d'enterrar-lo en el propi cementiri de Cartagena» [Arbónés 1998: 51]. Tot pur invent d'en D'Arbó, el més curiós és que cita el nostre llibre com a única font bibliogràfica.

«L'aristòcrata centreeuropeu aconseguí finalment – continua en D'Arbó– que el taüt tingués sepultura en el vell cementiri existent a Cartagena. Es disposà d'una senzilla tomba al terra i tot seguit es portà a terme un discret i sigil·lós enterrament, al qual només assistiren els treballadors...» [Arbónés 1998: 51-52].

En D'Arbó atribueix a unes «cròniques de successos d'aqueixa època», que per descomptat no identifica, que el cadàver balcànic que provocà estralls en la població de Cantàbria «estava enterrat al cementiri de Santillana del Mar» [Arbónés 1998: 52]. I la sessió descrita per Espinosa [1992:10] es converteix, en mans d'un grup ocultista expert, ..., en pràctiques màgiques

anglosaxones en una «cerimònia màgica a l'interior de la capella (del cementiri de Santillana?) davant de la presència del cadàver del misteriós personatge balcànic» [Arbónés 1998: 52].

Després reproduceix el text de l'olor a podridura transcrit per Espinosa, però posant-lo en boca d'un testimoni viu en l'època de la composició de l'article, durant la segona part de 1997. I per a això trasllada el ritual «a principis dels anys quaranta». Sense problemes...

En D'Arbó continua novel·lant, posant veu a un suposat testimoni murcià que hauria conegut el noble el 1917, però ometérem els detalls i passarem a la tomba de Cartagena. Ara ens diu que «pel que fa a la misteriosa tomba de l'Ugarés (...) la investigació descobrí que l'enterrament es produí, realment, al lloc i a la tomba on feia referència la llegenda; de fet encara existeix en el terra del vell cementiri de Cartagena, però el cadàver que hi reposa ja no és el mateix i la tomba té posada la inscripció nominal d'una altra persona que no es correspon amb l'Ugarés. En canvi, no s'han trobat suficients dades dels registres oficials que ens il·luminin sobre el desconegut personatge que primigèniament el 1917 fou enterrat en el vell cementiri en ciutat de Cartagena» [Arbónés 1998: 53].

«Després d'un detallat estudi del registre d'enterraments – segueix en D'Arbó –efectuat en els dos cementiris de la localitat (...), s'han trobat dades del registre d'una persona desconeguda que efectivament va ser enterrada sigil·losament en el vell cementiri, amb permís de les autoritats de l'indret. Les despulles del cadàver estigueren enterrades a la tomba durant sis anys consecutius» [Arbónés 1998: 53]. Més inventiva d'en D'Arbó, ja que en els registres de l'època no hi ha res semblant, tal com ja hem assenyalat.

En D'Arbó ara decideix complicar la història i presenta el que anomena una «segona versió» i que posa en boca d'en Aracil. Segons això el «fèretre arribà a Cartagena (...), però no arribà sol, sinó acompanyat d'un noble servi, que seria segurament el mateix personatge a qui es fa referència al final de la primera història. Aquest noble servi s'anomenava Boris Stronesco i venia fugint de la destrucció del seu país en el ja imminent final de la I Guerra Mundial...». Ara el vampir té nom i cognom i sí que hi ha una font original a la que consultar, però n'Aracil nega tenir cap coneixement sobre l'assumpte, indicant clarament que «del tal Borís, t'asseguro que és la primera vegada que en sento a parlar » [Aracil 2005a] afegint que «ja he localitzat a D' (...) nega haver-lo escrit ell, i ni tan sols se'n recorda de l'article...» [Aracil 2005b].

Però els afegits d'en D'Arbó falsament atribuïts a n'Aracil continuen... «al final de tot el seu viatge travessant la península, el taüt i Boris Stronesco arribaren al seu destí final, a La Corunya, on segons aquesta versió, el taüt va ser embarcat amb destinació a Anglaterra. El funcionari consignatari que embarcà el taüt es deia Xuxo Grana Ouviedo i el facturà a bord d'un navili que exercia

de vaixell mercant, anomenat "Príncep de Viana". A Anglaterra es perdé la seva pista...». Suposem que al lector tampoc li estranyarà ja que funcionari i registre que donaria fe no existeixen. Però el Príncep de Viana sí que existia, més o menys, en aqueixa època i la seva activitat està perfectament documentada [Leslie 1920; Haws 1982; Baker, Leonard 1993⁵].

Construït a Glasgow en 1899 i batejat inicialment com Tagus, es tractava d'un vapor de dues xemeneies que prestà servei per a la *Royal Mail Steam Packet Company Southampton* en el seu recorregut cap a les Índies occidentals: Southampton, Cherbourg, Vigo, Barbados, Trinidad, La Guaira, Port Colòmbia, Colón, Kingston, Port Antonio, Nueva York. A Vigo no s'aturava quan retornava.

El viatge inaugural començà el 15 de novembre de 1899 i, excepte el 1900, que va ser habilitat per al transport de tropes per a la guerra dels Bòers, continuà en la mateixa ruta fins a la I Guerra Mundial, quan es convertí en un vaixell hospital, amb servei per al govern britànic fins l'any 1920, quan va ser venut a l'empresa Fills de José Taya de Barcelona, rebatejant-se amb el nom de Príncep de Viana. Però no va tenir ja molta vida, puix va ser desballestat el 1926. En resum, el vaixell no realitzà l'esmentada travessia, llevat que en D'Arbó pretengués, en un nou viatge en el temps, que el fes en els anys 20.

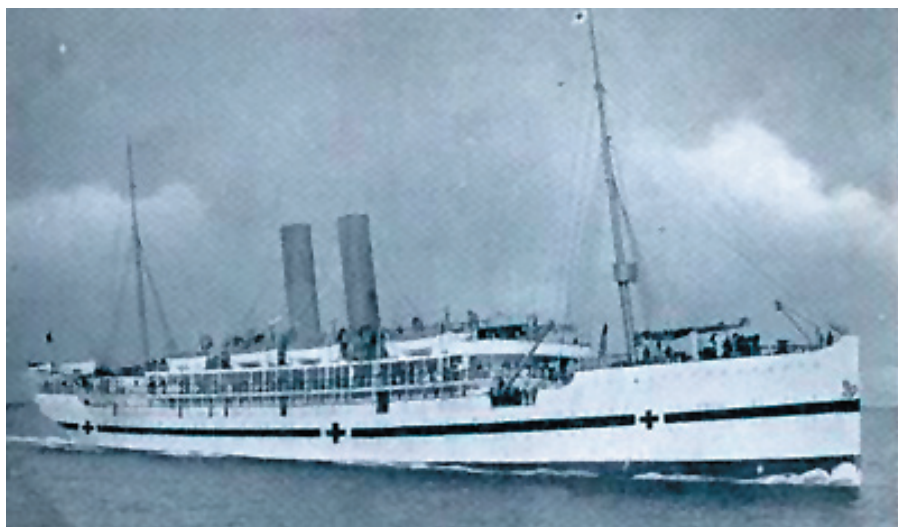
En el mateix article d'en D'Arbó, el llavors col·laborador de la revista *Karma 7*, el madrileny Luis García Chapinal assegurava no haver trobat res a Santillana del Mar i que a Comillas, «cap a l'any 1917 una estranya epidèmia assolà la cornisa cantàbrica» [Chapinal 1998].

En Chapinal mateix aparegué entrevistat breument en una petita ressenya del cas en la producció televisiva titulada *Expedients X espanyols*, un popurri de successos molt de moda en l'època gràcies a la sèrie d'en Chris Carter. A les imatges apareixien les pàgines de l'article de *Karma 7* [Tele5 1998].

Crida l'atenció que en Chapinal no digués res sobre el tema en la seva monografia sobre els upirs [Chapinal 2000]. En canvi, amplia lleument la informació de la seva investigació a Cantàbria en l'extensa entrevista que apareix en el llibre d'en Jesús Palacio *Nosaltres, els vampirs* [Palacios 2002]. Curiosament assenyala respecte al cas del taüt que «... l'informe que citava Aracil existeix, però no he aconseguit esbrinar en mans de qui està ara. És molt curiós això, perquè en un altre tipus de casos, com els relacionats amb el Satanisme, podem investigar una mica més» [Palacios 2002: 74].

Aquest informe, que érem realment nosaltres qui el citàvem, és simplement el resum d'en Aracil [1983b], evidentment. Per tant, l'original és seu, al marge de còpies com la que nosaltres posseïm.

També durant l'any 2002, un de nosaltres, en Jordi Ardanuy, al costat de na Lluïsa Romero, decidí presentar una versió en anglès de la història, sense

A dalt, imatge del Príncipe de Viana abans de la Primera Guerra Mundial. Sota, el vaixell amb el seu aspecte modificat durant els anys de la contesa.

considerar els episodis novel·lescos d'en D'Arbó. El treball finalment es publicà en el *Journal of Dracula Studies* l'any següent [Ardanuy, Romero 2003]⁶ i el seu interès entre els amants del tema en l'àmbit internacional fou força discret. Durant aquest mateix any 2002, n'Aracil havia ultimada un nou llibre sobre vampirs [Aracil 2003] per a la col·lecció «L'arxiu d'Iker Jiménez» que es comercialitzà el gener de 2003, amb notable èxit pel que és aquest gènere literari, a jutjar per les diverses reedicions.

En l'esmentat volum es feia ampli ressò, i fins a cert punt en termes elogiosos, del que vàrem nosaltres publicar el 1994, sense aportar dades noves sobre la història. No obstant això, encapçalava el tema amb un fragment que no volem deixar de comentar.

«Però si un treball m'ha portat problemes desagradables, ha estat el publicat sobre un "viatge misteriós" efectuat per un taüt "maleït" fa gairebé un segle. Telefonades, visites intempestives, cartes a les redaccions on he treballat, reunions semiforçoses amb un pobre home que, el molt infeliç, s'autotitula "vampiròleg"⁷ i fins i tot, en els últims temps, certa fredor amb un conegut advocat madrileny a qui m'uneix una vella amistat⁸».

Per completar aquest aspecte reproduïm una part d'un escrit seu publicat al fòrum de temes esotèrics i paranormal de parla espanyola *Anys Llum*.

«Els que segueixen les meves col·leccions... ja coneixien la "probable" existència de casos de vampirisme en les proximitats de Figueres, La Garrotxa, Barcelona, etc, però gairebé ningú, per no dir ningú, havia sentit parlar del "Taüt maleït", aquest sarcòfag, que havent travessat mitja Espanya, de nord a sud, al finalitzar la Primera Guerra Mundial, havia deixat un rastre de sang i mort, que encara, fa molt pocs anys, es recordava en alguns pobles que van ser posada del tenebrós carruatge.

Se'm demanà entrevistes, la teleporqueria m'intentà "tirar de la llengua", etc., i fins i tot una coneguda productora, intentà que expliqués "sopes de duro" (a canvi de diners); la meua resposta va ser sempre la mateixa. Ara, gairebé dos anys després, i amb l'ajuda d'alguns lectors del sud d'Espanya, concretament de Múrcia (Comunitat autònoma) puc assegurar-vos, que la investigació segueix endavant, i que una dona... ha aconseguit trobar en les proximitats d'una coneguda ciutat murciana⁹, una tomba, o el que queda d'ella, que potser, i dic "potser" pugui donar-nos una pista, d'un fet misteriós... d'aquell "Expedient X"» [Aracil 2004].

La solució final

Algun de nosaltres, un tant farts d'especulacions sobre la qüestió, correus electrònics demanant majors dades, intents d'entrevistes i altres coses i, sentint-nos d'altra banda responsables d'haver propagat una història que no havíem rematat, decidírem treballar de nou plegats específicament per poder aclarir l'origen d'aquesta història, fos quin fos.

Gràcies a la intermediació d'un altre advocat de Madrid poguérem localitzar finalment a en García, l'advocat madrileny, i a partir d'aqueix moment la solució arribà ràpidament.

El que ens relatà el jurista va ser que l'any 1983 es posà en contacte amb Aracil arran de llegir un article seu en la revista *Karma* 7 [Aracil 1983a] que

relatava el seu viatge a Romania seguint les vetustes empremtes d'en Vlad Tepes i del Dràcula d'Stocker. A partir d'aquí iniciaren una intensa relació epistolar que després es convertí en telefònica i fins i tot personal.

En l'inici d'aqueixa relació, i arrossegat per la passió que sentia pels vampirs, en García. parlà a n'Aracil d'una narració que apareixia en una antologia de literatura fantàstica publicada el 1969 [Guarner 1969]. El 1983, per diverses vicissituds, l'advocat ja no disposava del volum i li referí la història basant-se en la seva memòria i donant-li aparences de credibilitat encara que es tractés d'una narració de ficció. No és que el jurista no entengués que estava enfront d'una recopilació literària, ni de bon tros. Però els detalls de la història i el que fora firmada per un escriptor, Alfonso Sastre, que utilitzava nombrosos referents quotidians, féu que el juriconsultor estimés com probable que la narració es basés en una llegenda o història local. Suposava que, igual que en el cas de Perrault o dels germans Grimm, al darrera de la narració de Sastre hi havia un substrat real. I el que recordava en García 10 anys després, és el que féu arribar a en Miguel Aracil, amb la particularitat que en les seves notes o informe no anotà l'origen de la història, potser per ignorar-lo, puix que el nostre home de lleis no recorda, pel pas dels anys, si li indicà realment aqueix punt essencial.

Per tant, l'origen de tota la nostra història era un fragment d'una obra d'Alfonso Sastre titulat «Història popular dels vampirs Zarco i Amàlia» aparegut en una selecció titulada *Antologia de la literatura fantàstica espanyola*, recopilada per José Luis Guarner [1969: 656-663]¹⁰.

La narració seleccionada formava part de la irònica i molt recomanable novel·la de Sastre *Les nits lúgubres* publicada el 1964¹¹. En concret, sota l'epígraf «Les nits de l'esperit sant» es llegeix:

«Mogué el cap:

-Sí, amics –es condolgué amb accent sincer–, la veritat és que hi ha coses les quals a hom se li cau la cara de vergonya confessar-les. Com a home de bé, de senzills costums, se li fa difícil, carall, declarar que ha tingut relacions amb un mort. Jo en aquell moment –tinc cinquanta-vuit anys, i tenia llavors vint, si és que hi arribava; així que figureu-vos el que ha plogut des d'aquells temps de la meva joventut en què jo habitava a la plaça de l'Alegria, després el Manel Becerra, i ara, no sé per quina regla de tres, plaça de Roma; quan el bar "Cristales", que després ha estat famós, era un trist barracó de fusta plantat aquí, en la meitat del camp; el temps en què la Cierva provava el seu invent de l'autogir pujant precisament des de la plaça de l'Alegria, que recordo que un cop se li enredà l'aparell en uns cables del tramvia i l'hòstia que es va donar–, jo en

aquell moment era, es pot dir, un innocent i l'única cosa que se m'ocorregué va ser fugir de l'Amàlia com a ànima que porta el diable, sense pensar de veritat que pogués estar morta, idea en què vinguí a caure estudiant vampirs i que vaig confirmar després més tard, ja instal·lat al barri, davant de la conya que es porta amb la sang aquella família.

"He prestat atenció als rumors que corren pel barri de Sant Pasqual i puc assegurar que no sóc l'únic a creure el que us acabo de dir; però a més és que he investigat una mica el cas per mitjà d'un parent meu llunyà veí del poble de l'Amàlia, que és Alhama de Múrcia; i resulta de la meva perquisició el que vaig a comptar-vos amb la freda eloqüència de les dades comprovades en registres civils i en papers de gens dubtosa autenticitat.

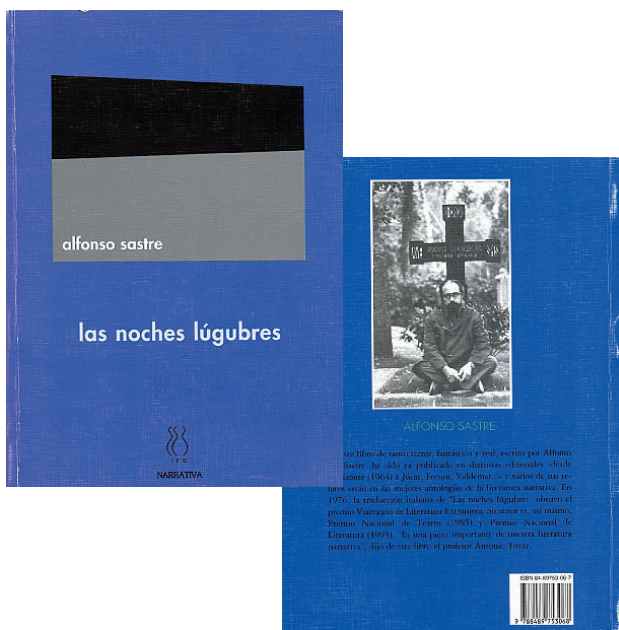
"Que el primer de maig de 1915, en plena guerra europea, morí a Alhama de Múrcia i va ser enterrada l'endemà, en aquell cementiri, la noieta de deu anys l'Amàlia Franco Calderes, a causa, segons certificat mèdic, d'una anèmia perniciosa.

"Que en el document nacional d'identitat de l'Amàlia, la dama en qüestió figura amb aquest nom i cognoms: Amàlia Franco Calderes, natural d'Alhama de Múrcia; professió: mestressa de casa.

"Que la seva data de naixement, en el document de referència, és el 4 d'agost de 1905; la qual cosa vol dir que l'Amàlia, de dalt a baix, tenia deu anys en el 1915; *o el que és el mateix, que ella és la difunta.*

"Que en la Policia de Cartagena –ciutat que conec com el palmell de la meua mà dels meus temps de navegant; sinó que a més tinc un amic de la B. I. C. d'aquella zona, alcohòlic com jo, encara que oriünd de Callosa del Segura–, que en la Policia de Cartagena, insisteixo, figura un atestat per la desaparició d'alguns cossos als cementiris d'Alhama, Llorca i Mazarrón, cosa que s'atribuí als recorreguts d'un viciós denominat el capità Saltatombes, però que l'existència del Saltatombes no està provada, semblant que l'escurçó lúbric conegut per aqueix nom és un producte de la imaginació mediterrània, pròpia d'aquelles terres.

"Que, en canvi, se sap que el 1898, l'any de Cuba, va ser desembarcat, al port de Cartagena, un taüt iugoslau el contingut del qual s'ignora, i que molt bé pogué ser –segons diu Francisco Pérez Navarro, especialista en ciències del dimoni– la llavor del vampirisme espanyol posterior que sembla estendre's fins a Almeria pel Sud i creuar la península fins a La Corunya, com un moviment sobtat, assenyalant-se casos importants a la província de Toledo –per exemple el vampir de

Cobertes anterior
i posterior
de "Les nits
lúgubres" de
n'Alfonso Sastre,
en una edició
actual en llengua
espanyola.

Borox-, mentre que pel Nord s'estén una branca lateral fins a Santillana i Comillas, en la Universitat de la qual semblen haver-s'hi donat diversos casos de jesuïtes vampirs, casos els quals va amagar la Companyia que, segons sembla, manà als sospitosos d'aqueixes pràctiques a les missions xineses; sent d'assenyalar, per la qual cosa es refereix a Castella la Nova, el cas de Meco, al costat d'Alcalà d'Henares, poble en què van ser acusats de vampirs, alhora que de roigs, quaranta-vuit ciutadans –entre ells dotze dones– i executats sense moltes formalitats per les forces de l'ordre, de manera semblant a com es feia amb les bruixes antigues.

"Que la família de l'Amalia tenia una pensió de viatgers i estables en Alhama de Múrcia i que en ella se sap que visqué algun temps un comte o aristòcrata iugoslau o polonès que molt bé pogué ser l'home del taüt de Cartagena.

"Que el 14 de maig de 1915, és a dir, tretze dies després de la seva mort, apareix l'Amàlia aquí, al fòrum, i es posà a servir a casa d'un coronel d'Artilleria, el qual mor anèmic perdut a l'any de convivència amb l'Amàlia.

"Que la tal Amalia, a banda de l'olor a mort, tenia el mal costum, en els moments de passió, d'atacar-me la jugular, la qual cosa explicava després dient que és que jo, de tant de calor com posava en l'assumpte, la tornava boja. Encara sort que jo no engolia un pèl i no arribà a saltar ni una gota de sang del meu coll, el qual, al màxim quedava una mica sec per la cabrona que volia fer de mi un desgraciat que on estaria jo ara, mare meva.

"I ara el que vulgui entendre que entengi; perquè jo ja no vull referir-me a més, com és allò de la dentadura, ni menys encara a la prova que el dimoni camina en aquella relació matrimonial; prova que consisteix en la forma dels membres d'aquella pobra criatureta, que jo l'he vist, i que el millor que li podia ocórrer és morir, i tant de bo ocorri això abans que l'Amàlia l'iniciï en les seves pràctiques de bruixeria i després ja no pugui morir el xaval si no és pel procediment, que cal tenir estómac, de l'estaqueta.

Déu ens empari, germans! Aquesta és la història, el senyor Antoni, i aquest és l'embolic a què em referia. Només que si vas i denuncies aquest perill del barri, a veure què ocorre; com a mínim et prenen per foll, però al pitjor es creuen que vas de conya i et molen a bastonades a la caserna de la Guàrdia Civil» [Sastre 1998: 63-66].

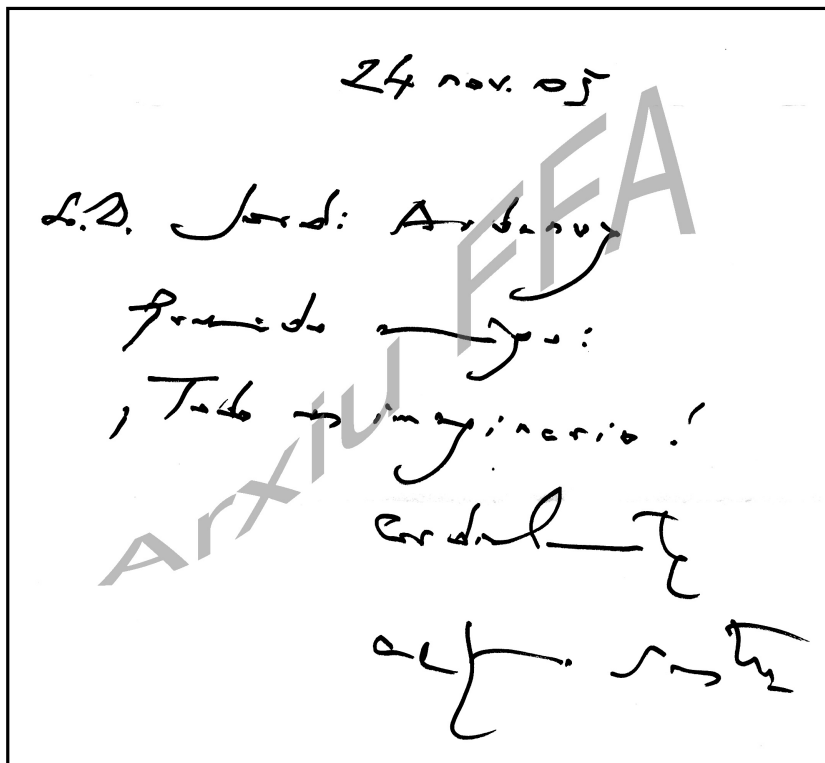
Semblaria que durant tot aquest temps en García. havia conegut i conservat en secret l'explicació de tot l'embull, ja que sabia del nostre llibre i les ulteriors publicacions. Però no era exactament així. I la raó es trobava en una desafortunada frase del nostre llibre: «A la tardor de 1983, Miguel Aracil rep certa informació sobre els treballs d'investigació d'un advocat toledà resident a Madrid i interessat per l'heràldica» [Flò; Ferran; Ardanuy 1994: 119]. Ja hem assenyalat la inferència errònia que cometérem a situar el naixement del nostre jurista a Toledo. D'altra banda, Aracil ens havia indicat el seu interès per l'heràldica. Però tampoc això era del tot exacte, ja que el seu interès se centra exclusivament en la vexilologia, la disciplina que estudia les banderes i estandards, diferència enorme per als versats, però absolutament intranscendent per a la resta dels mortals. Total, que en García creia que existia un altre advocat toledà interessat en heràldica i autor de l'informe. Res més lluny de la realitat. L'informe o nota estava escrita per n'Aracil, a partir dels relats del jurista i totes les altres coses foren una cadena d'errors...

Quedava per esbrinar, evidentment, si Alfonso Sastre s'havia basat, encara que fora tangencialment, en alguna llegenda o història local. I la seva resposta va ser concloent: «Tot és imaginari» [Sastre 2005].

L'assumpte quedava conclòs. El «vampir de Borox» del que ens havien parlat

en aqueixa població de la Sagra era simplement una creació literària de Sastre i havia deixat només una molt tímida empremta en la població toledana. Errors, despropòsits i alguna casualitat convertiren la història en un Expedient X.

Jordi Ardanuy, Martí Flò i Valentí Ferran

24 nov. 05

L.D. Jordi Ardanuy

querido amigo:

¡Todo es imaginario!

Alfonso Sastre

Carta en espanyol de n'Alfonso Sastre en la qual confirma que "tot és imaginari".

Notes

¹ Hem optat per traduir al català en el text els noms dels textos, quan queden perfectament identificats en la seva llengua original en les referències finals.

² En el text publicat a <www.ceev.net/CEEV/borox.pdf> identificàvem l'advocat per D. A. M. Aquesta persona ens va expressar el desig que no féssim públic el seu nom, per això la manera de citar-ho. En aquesta ocasió donem un cognom autèntic.

³ I en el cas de Calasparra a descobrir documentació sobre un religiós mort i que no presentava els típics signes de corrupció [Flò, Ferran, Ardanuy 1994: 105-111].

⁴ Adjectiu utilitzat per alguns anglòfons per referir-se a fets estranys i enigmàtics. Té l'origen en Charles Fort (1874 -1932) que es dedicà a recollir històries de pluges de peixos i altres fenòmens poc habituals.

⁵ Agraïm la col·laboració documental sobre el vaixell a en Juan Ramón Mesa. La documentació sobre el vapor és molt més extensa. Només per a què serveixi d'exemple, indiquem que la maqueta es troba exposada en el Merseyside Maritime Museum de Liverpool.

⁶ Actualment existeix una versió disponible en: «www.blooferland.com/drc/images/c/cd/05Ardanuy.rtf».

⁷ Es tracta d'en Àngel Gordon? No hem gosat preguntar...

⁸ Evidentment fa referència a n'A. García, com vam poder constatar.

⁹ Es tractaria de Cartagena segons exposà en el programa de radio «Vampirs espanyols» [Jiménez, Aracil 2004].

¹⁰ Per tant, no té cap ni peus l'asserció que recentment Antonio Botías va posar en boca d'Aracil, no sabem si justificadament, segons la qual «l'advocat va saber de la història per un cardiòleg que recordava el succés de quan era menut» [Botías 2006]. L'article anomena Aracil amb en nom de pila Antonio i a més diu que Luis García Chapinal, l'any 1998, «recuperà la història de diversos assassinats ocorreguts a Santillana del Mar». Ja hem vist que Chapinal no parla pas d'assassinats sinó d'epidèmia...

¹¹ L'edició aparegué censurada. No fou fins el 1973 quan es publicà una edició completa. Va ser traduït a l'italià el 1976 amb el títol *Le notti lugubri* i editat per Riuniti de Roma.

Referències

Miguel G. Aracil (1983a). «¿Quienes son los vampiros?» *Karma-7*, 125 (abril 1983): 40-43.

Miguel G. Aracil (1983b). *Resumen de la investigación remitida por el abogado García a Miguel G. Aracil, entre las fechas 1 de septiembre y 6 de octubre*. [Mecanuscrit inèdit amb data 7 de octubre de 1983]. Barcelona.

Miguel G. Aracil (1986). *Vampirismo, magia póstuma de los no-muertos*, Barcelona: Arbó.

- Miguel G. Aracil (2003). *Vampiros. Mito y realidad de los no-muertos*. Madrid: Edaf (El archivo del misterio de Iker Jiménez, 3).
- Miguel G. Aracil (2004). «Vampirismo». *Años Luz*, missatge 36686 <<http://es.groups.yahoo.com/group/Aluz/message/36686>> (1 de desembre de 2004).
- Miguel G. Aracil (2005a). [Boris Stronesco]. Comunicació personal. (4 de febrer de 2005).
- Miguel G. Aracil (2005a). [Boris Stronesco II]. Comunicació personal. (6 de febrer de 2005).
- Sebastià Arbónés (1998). «El misterio del ataúd maldito». *Karma* 7, 287: 50-54.
- Jordi Ardanuy; Luisa Romero (2003). «The Journey of the Damned Coffin». *Journal of Dracula Studies*, 5: 40-42.
- Jordi Ardanuy; Martí Flò; Valentí Ferrán; (2006). «El caso del vampiro de Borox y la historia del ataúd maldito ». <www.ceev.net/CEEV/borox.pdf> (21 d'agost de 2006).
- Antonio Botías. (2006) «¿Desembarcó Drácula en Cartagena?». *La Verdad* (11 de juny de 2006).
- Rodney Baker; Alan Leonard (1993). *Great Steamers White and Gold. A History of the Royal Mail Ships and Services*. Southampton: Ensign.
- E. del C. (1993). [Vampiros en España]. Comunicació personal (abril 1993).
- Miguel Montero de Espinosa (1992). «El peligro del vampirismo: las sesiones espirituales». *Ritos* 6: 8-10.
- Luis G. Chapinal (1998). «Extrañas muertes en Santillana del Mar (Cantabria)». *Karma* 7, 287: 51.
- Luis G. Chapinal (2000). *Vampirismo. Entre la realidad y la leyenda*. Madrid: Éride.
- Martí Flò; Valentí Ferrán; Jordi Ardanuy (1994). *Vampiros: magia póstuma dentro y fuera de España*. Barcelona: Luna Negra (Los libros ocultos de Manuel Seral, 2).
- Garcia (2005). [Ataúd maldito]. Comunicació personal (10 de novembre de 2005).
- Jose Luis Guarner [comp.] (1969). *Antología de la literatura fantástica española*. Barcelona: Bruguera (Libro amigo, 115).
- Ángel Gordon (1986). *El Gran libro de los vampiros. Tratado de upirología*. Barcelona: Aura (La Barca de Caronte).
- Ángel Gordon (2005). *El Gran libro de los vampiros. Tratado de upirología*. Barcelona: Morales y Torres (Enigmas y misterios).
- Duncan Haws (1982). *Merchant Fleets*. Vol. 5. Burwash: TCL Publications.
- H. W. Leslie (1920). "The Royal Mail" War Book. *Being an account of the operations of the ships of the Royal Mail Steam Packet Co., 1914-1919.*
- Iker Jiménez; Miguel G. Aracil (2004). «Vampiros españoles». *Milenio* 3, programa radiofònic de la Cadena Ser (7 de març de 2004).
- Jesús Palacios (2002). *Nosotros, los vampiros*. Madrid: Oberon. (Serie Actualidad).
- Alfonso Sastre (1964). *Las noches lúgubres*. Madrid: Horizonte. [Edició censurada].
- Alfonso Sastre (1998). *Las noches lúgubres*. Hondarribia: Argitaletxe HIRU.
- Alfonso Sastre (2005). [Amalia]. Comunicació personal (24 de novembre de 2005).
- Tele5 (1998). *Expedientes X españoles*. Programa televisiu de Tele 5. (19 d'abril de 1998).